

آشنایی با فرایند معاملات برق در بورس انرژی

معاملات برق در بورس انرژی

کالای برق به عنوان نخستین کالا در اولین جلسه هیات پذیرش بورس انرژی جهت معامله در بازار فیزیکی و قرارداد سلف موازی استاندارد برق به عنوان اولین قرارداد در بازار مشتقه بورس انرژی پذیرفته شدند. اهمیت کالای برق به اندازه‌ای است که یکی از تابلوهای بازار فیزیکی به انجام معاملات این حامل مهم انرژی اختصاص یافته است.

بر این اساس کلیه نیروگاه‌ها و تولیدکنندگان خصوصی و دولتی برق پس از پذیرش در بورس انرژی و انجام هماهنگی‌های لازم با وزارت نیرو، قادر به عرضه برق تولیدی خود در بازار فیزیکی یا بازار مشتقه بورس انرژی هستند. همچنین شرکت‌های توزیع نیروی برق، شرکت‌های خرده‌فروشی و بازرگانی برق و مصرف‌کنندگان بزرگ نیز پس از دریافت کد معاملاتی با انجام هماهنگی‌های لازم امکان تامین برق مصرفی خود از بورس انرژی را دارند.

معامله در بازار فیزیکی

عرضه‌کنندگان پذیرش شده در بورس انرژی می‌توانند برق تولیدی خود را در قالب قراردادهای نقدی، نسیه و سلف در تابلو برق در بازار فیزیکی بورس انرژی عرضه کنند. بر این اساس نیروگاه‌های مذکور از طریق شرکت‌های کارگزاری درخواست عرضه مقدار مشخصی از دارایی ثبت شده (ظرفیت تولید) خود نزد شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه را به بورس انرژی اعلام می‌کنند. این درخواست باید حاوی اطلاعات قیمت پایه، مقدار عرضه، حداکثر مقدار افزایش عرضه، تاریخ تحویل، دوره تحویل، نوع قرارداد و سایر شرایط مرتبط باشد. درخواست مذکور پس از بررسی در بورس انرژی برای تأیید و بررسی تضامین و سپرده‌های مورد نیاز جهت عرضه به شرکت سپرده‌گذاری (اتاق پایاپای) ارسال و پس از تأیید اتاق پایاپای، اطلاعیه

عرضه نیروگاه در سایت اطلاع‌رسانی بورس انرژی منتشر می‌شود.

معاملات در بازار فیزیکی بسته به تعداد عرضه‌کنندگان در یک نماد معاملاتی و شرایط عرضه به سه روش حراج حضوری، معاملات تمام الکترونیکی و عرضه یکجا انجام می‌پذیرد. پس از انجام معاملات و تأیید قطعیت آن توسط بورس انرژی، اطلاعات حجم، دوره تحویل و تاریخ شروع تحویل جهت انجام تحویل فیزیکی به شرکت مدیریت شبکه برق ایران (بهره‌بردار مستقل شبکه سراسری برق کشور) ارسال می‌شود.

معامله در بازار مشتقه

با توجه به پذیرش قرارداد سلف موازی استاندارد برق در هیات پذیرش بورس انرژی در حال حاضر تنها معاملات این قرارداد در بازار مشتقه بورس انرژی انجام می‌پذیرد. اما با برنامه‌ریزی‌های انجام شده قراردادهای آتی و اختیار معامله این کالا نیز در آینده نزدیک در بورس انرژی مورد معامله واقع می‌شوند.

دارایی پایه قرارداد سلف موازی استاندارد برق، بسته برق (انرژی الکتریکی) معادل یک «مگاوات» در هر ساعت از «دوره مصرف» در «دوره تحویل» است. عرضه‌کنندگان این قرارداد، نیروگاه‌ها و شرکت‌های تولید برق و خریداران آن مصرف‌کنندگان واقعی برق (شامل شرکت‌های توزیع، خرده‌فروش‌ها و مصرف‌کنندگان بزرگ) هستند. قراردادهای سلف موازی استاندارد برق بر اساس رژیم باری مصرف در شبکه سراسری برق کشور دارای ۴ نوع «دوره مصرف» (۲۴ ساعت روز، کم باری (۸ ساعت در روز)، میان‌باری (۱۲ ساعت در روز) و پر باری (۴ ساعت در روز) است که ساعات آغاز و پایان دوره‌های مذکور به طور سالانه توسط وزارت نیرو اعلام شده و توسط بورس انرژی اطلاع‌رسانی می‌شود.

اصفهان، استان البرز، نواحی استان تهران، استان سیستان و بلوچستان، استان خراسان رضوی، شهرستان شیراز، استان مازندران، جنوب استان کرمان، استان بوشهر، شمال استان کرمان، استان کرمانشاه، استان گلستان، استان قزوین، شهرستان مشهد، استان قم، استان اردبیل، استان چهارمحال و بختیاری، استان گیلان، استان فارس، استان زنجان، استان خوزستان، غرب استان مازندران، استان یزد، استان لرستان، استان آذربایجان غربی، استان خراسان شمالی، شهرستان اصفهان، شهرستان تبریز، شهرستان اهواز، استان سمنان، استان همدان، استان کردستان و استان خراسان جنوبی در جمع خریداران برق بورس انرژی حضور داشتند.

در جمع فروشندهگان نیز، نیروگاه‌های سیکل ترکیبی سمنان (قدس)، مایع سازی گاز، شهید منتظر قائم، سیکل ترکیبی شهید منتظر قائم، سیکل ترکیبی فارس، پرند مینا، زنبق یزد، سیکل ترکیبی ارومیه (تدبیرسازان سرآمد)، سیکل ترکیبی سیلان (امید)، سیکل ترکیبی شریعتی (اندیشه سازان بهمن سرآمد)، سیکل ترکیبی نیشابور (ساینا گستر پردیسان)، سیکل سندهج، سیکل ترکیبی خوی (پرتو شمس تابان)، سیکل ترکیبی گیلان (توسعه مسیره برق گیلان)، سیکل ترکیبی قم (پیوند گستر پارس)، شهدای پاکدشت (دماوند)، شهید منتظری (پرشین فولاد)، کازرون (شرکت ساینا گستر پردیسان)، کهنوج (ماهتاب کهنوج)، مشهد (افق توسعه انرژی خلیج فارس) با مجموع ظرفیت ۶۵۳۱ مگاوات ساعت مجاز به فعالیت در بورس انرژی شناخته شدند.

تاریخ‌های مهم در معاملات برق در بورس انرژی

بورس انرژی معاملات برق را در تاریخ ۹۱/۱۱/۱۹ با عرضه قرارداد سلف موازی استاندارد بار پیک روزانه شروع کرد. پس از آن نیز نمادهای بارپایه روزانه در تاریخ ۹۲/۰۳/۳۱، نماد میان باری روزانه در تاریخ ۹۲/۰۶/۰۸ و نماد کم باری روزانه در تاریخ ۹۲/۰۶/۰۸ برای نخستین بار در تابلو سلف موازی استاندارد بازار مشتقه بورس انرژی گشایش یافتند. علاقه‌مندان جهت کسب اطلاعات بیشتر می‌توانند مشخصات قرارداد و امیدنامه قرارداد سلف موازی استاندارد برق و امیدنامه کالای برق را در سایت www.irenex.ir مطالعه نمایند.

همچنین «دوره تحویل» این قراردادها نیز به صورت روزانه، هفتگی، ماهانه، فصلی و سالانه است. بدین ترتیب این قراردادها، با توجه به دوره مصرف و دوره تحویل به بیست نوع قرارداد قابل تقسیم بندی هستند. برای مثال قرارداد سلف موازی استاندارد برق بار پایه روزانه، پرباری هفتگی، میان باری ماهانه یا کم باری فصلی.

با توجه به مشخصات فعلی این نوع قراردادها، کلیه قراردادها در موعد تحویل منجر به تحویل فیزیکی می‌شوند و امکان تسویه نقدی قراردادها در تاریخ سررسید وجود ندارد. با عنایت به ماهیت این نوع قراردادها، کلیه ثمن معامله باید به عنوان پیش پرداخت پیش از ثبت سفارش در سامانه معاملاتی توسط خریدار پرداخت شود. عرضه اولیه این نوع قراردادها به صورت حراج ناپیوسته در روز بازگشایی نماد است و محل تحویل دارایی پایه در موعد سررسید نیز نقطه مرجع داد و ستد (هاب) شبکه سراسری برق کشور تعیین شده است. واحد پولی این نوع قراردادها ریال است و حداقل تغییر قیمت سفارش‌های خرید و فروش نیز معادل ۱۰ ریال تعیین شده است. همچنین محدودیتی برای نوسان قیمت روزانه این نوع قراردادها در چارچوب قوانین و مقررات وزارت نیرو وجود ندارد.

هر قرارداد دارای یک نماد معاملاتی منحصر به فرد مطابق ضوابط تعریف نمادهای معاملاتی مصوب هیات مدیره شرکت بورس انرژی است. نمادهای معاملاتی قراردادهای سلف موازی استاندارد برق با دوره تحویل روزانه، ۳۰ روز پیش از تاریخ تحویل بازگشایی می‌شوند. گشایش نمادهای هفتگی، ماهانه، فصلی و سالانه نیز به ترتیب چهار هفته، یک ماه، یک فصل و یک سال قبل از تاریخ شروع تحویل قراردادها یادشده است. همچنین کلیه نمادهای معاملاتی، سه روز پیش از شروع دوره تحویل متوقف می‌شوند و اطلاعات میزان خرید و فروش تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان جهت تحویل فیزیکی به شرکت مدیریت شبکه برق ایران ارسال می‌شود.

بازنگران معاملات برق در بورس انرژی

شمار شرکت‌های توزیع برق فعال در بورس انرژی تا پایان بهمن ماه ۹۲ به ۳۴ و تعداد نیروگاه‌های عرضه کننده برق فعال به ۲۱ رسید. در سال جاری، شرکت‌های توزیع نیروی برق تهران بزرگ، استان

جدول ۱- ارزش و حجم معاملات برق در بورس انرژی

(۱ فروردین ۹۲ تا ۳۰ بهمن ۹۲)

تعداد معاملات	حجم معاملات	معادل مگاوات ساعت	ارزش معاملات (ریال)
۴,۷۱۹	۲۲۷,۹۶۵	۲,۶۷۷,۹۸۴	۹۳۸,۹۹۶,۹۹۱,۳۵۰

جدول ۲- ارزش و حجم معاملات برق در بورس انرژی

(۱ فروردین ۹۲ تا ۳۰ بهمن ۹۲)

معادل مگاوات ساعت بار پایه روزانه	معادل مگاوات ساعت میان باری روزانه	معادل مگاوات ساعت اوج بار (پیک) روزانه	معادل مگاوات ساعت کم باری روزانه
۲,۳۰۱,۱۹۲	۳,۹۹,۰۳۶	۴۶۵,۸۱۴	۵۹,۶۹۶

جدول ۳- ارزش و حجم معاملات برق در بورس انرژی

(۱ فروردین ۹۲ تا ۳۰ بهمن ۹۲)

ارزش معاملات کم باری روزانه (ریال)	ارزش معاملات اوج بار (پیک) روزانه (ریال)	ارزش معاملات میان باری روزانه (ریال)	ارزش معاملات کم باری روزانه (ریال)
۱۹,۵۷۶,۶۰۲,۰۰۰	۱۹۶,۳۹۵,۲۱۴,۵۶۰	۱۳۲,۱۳۴,۵۸۱,۸۰۰	۵۹,۰۴۳۶,۹۹۲,۹۹۰